

«EUSKERA» ALDIZKARIA GAURKOTZEAZ

Aurreko batzarrean Euskaltzaindiaren zuzendaritzari honako hau eskatu zitzaion: «Euskera» aldizkariari buruz azterketa bat egitea, geroari begira. Hala egingo genduela hitza eman genduen, eta hitz hori betetzera nator.

Hil honen 13-an errebista honen batzordeko giñanok Arantzazun bildu giñan. Eta orain arte egin denaz eta hemendik aurrera egitea komeni denaz mintzatu giñan.

Izan ere, 1969-ko azaroaren 28-an, hemen Donostian egindako batzarrean eta Euskaltzainburuak proposatuz, batzorde bat jarri zen, eta batzorde horren esku utzi zen aldizkari honen arazoa. Batzorde hortarako Villasante, Akesolo eta Irigoyen izan ziren izendatuak. Eta lan ejekutiboa idazkari ordezkoiari utzi zitzaion.

Horregatik, bada, neuk deituta, esandako egunean laurok Arantzazun bildu giñan. Han esan nuena bera, pixka bat osatu eta boro-bildua, jakinarazi nahi dizuet gaur.

* * *

«Euskera», Euskaltzaindiaren boletin edo organua izateko sortu zen. Eta gerra aurretik bere zeregin hau nahikoa ondo betetzen zuen. Hiru hilabetetik hiru hilabetera irteten zen, eta inoiz lan monografikoak eta luzeak ere argitaratzen zituen. Esate baterako, Azkueren «Morfología Vasca», Altuberen «Erderismos», «El Acento Vasco», «La vida del euskera» ta abar. Baina batez ere Euskaltzaindiaren batzar-agiriak, erabakiak, euskaltzainen txostenak eta abar ekartzen zituen, eta era hortara Euskaltzaindiaren lanen berri jakiteko eta kondaira egiteko iturri apartekoa da.

Gerra osteko aroan «Euskera» berandu samar hasi zen irteten. Eta hasi zenean ere, liburu bezala, ez aldizkari bezala. Legezko baldinkizunak era hortara hobeki beteko zirela pentsatu zen, eta hartatik hartu zen bide hau. «Euskera»-k bere bigarren aro honetan ere lan ederra egin duela aitortu behar da. Eta Euskaltzaindiko denok zordun gera Euskera-ren argitaratze lanean nekatu diren guztiekin, batez ere Alfonso Irigoyen jaunarekin. Tomo ederrak azaldu

dira, lan bikainekin. Esate baterako, Azkue zenaren omenez atera zena. Euskaltzaindiak Arantzazun, Donostian eta Bilbon egindako Biltzar agirien lanak, eztabaidak eta abar tomo hoietan ederki jasoa daude. Toribio Etxebarriaren hiztegia, Guereñu-ren «Voces Alavesas», Etxahun-en olerkien edizio kritiko osoa eta beste gauza on eder asko agertu ahal izan dira. Beraz, azken hamabost-hamasei urte hontan, Euskera-k bere zeregiña, orduan bete zitekean moduan, bete izan du. Eta gure txaloak eta esker onak lan honengatik merezi ditu Irigoyen jaunak. Eta zintzotasun osoz eta bihotzez ematen dizkiot Euskaltzaindiaren eta neure izenean.

Baina denboren sifaliei ere kasu egiteko mementuan gaudela iruditzen zait. Aro berri baten atarian gaudela uste dut. Eginak egin, urrats bat aitzina egitea dagokio Euskaltzaindiari, gaurko egokerari begiratu. Legearen aurrean Euskaltzaindiaren nortasuna erabat onartua eta ezagutua izateraiño joan nahi genduke. Gaur eguneon, dirudienez, iritxi ezin ditekera ez da, eta euskeraren alde benaz eta gogotik, sustraitik lan egin ahal izateko, helburu hau lortzea nahi ta nahiezkoa iruditzen zaigu.

Eta horretarako, besteak beste, gure elkarte honek bere Boletina behar du. Ez bakarrik bi urtetik bi urtera-edo irteten den liburu bat. Aldizkari bat maiztasun jakin batekin irteten eta zabalitzen dena, eta Euskalerriko zoko denetara Euskaltzaindia ba dela jakinarazteko heltzen dena, eta Euskaltzaindia horren berriak, gora-beherak, lanak, erabakiak, agiriak eta abar ekarriko dituen. Garrantsi handieneko puntua dela hau guretzat edozeinek ikus lezake. Euskaltzaindiak, alegia, behar du errebista hau errebista bezala berpiztu, maiztasun jakinez agerrarazi eta Euskaltzaindiari buruzko berriez ondo hornitua atera. Nik uste, hiru hilabetekaria izan behar lukela, gerra aurretik zen bezala.

Euskaltzaindia instituzio bat da. Eta instituzio honek bere organua edo boletina behar du. Legearen aldetik ez dut uste gaur oztoporik izango dugunik. Hor daude «Boletín de Amigos del País» eta beste agerkari antzekoak. Ez dut uste Euskaltzaindia hoiek baino gutiago denik eta hoiek lortzen dutena guk lor ezin dezakegunik. Esan dezadan berriz ere: orain arte ahal zen moduan jokatu dugu eta orain arteko lanak gure esker on guztia merezi du, baina orain

arte aski izan dena, beharbada gaur ez da. Oso mehatz eta bakan irteten da gure «Euskera», Euskaltzaindiko berriak eta lanak urri ekartzen ditu. Lan monografiko luzeak argitaratzea ongi dago, noski, eta bere tradizioari segituz, hori ere egin lezake, baina formularen bat bilatu beharko da aldizkari bezala bete behar duen egitekoari argitaratze hoiek kalte egin ez dezaioten. Esate baterako, urte barruan lau zenbaki ateratzen baldin badira, hiru mehe samarrak izan ditezke, Euskaltzaindiko berri, txosten eta lan arinagoekin; eta laugarrena lodiagoa, lan monografiko bati eskeinia. Nolanahi ere, gaur eguneon Euskalerriak gugandik itxaroten duenari erantzun nahi baldin badiogu, nik uste dut «Euskera» gaurkotu, erraberritu behar dugula, beste modu batetara antolatu eta gehiago zabaldu.

Gure agerkari hau behar bezalako egoeran ez eukitzetik halako ondoez eta minberatasun bat sortzen da bazterretan. Ondoez horren zantzu bat edo beste aipatuko dut soilki. Kamaraka jaunak idatzi du Alderdi-n: «Se hace difícil, por no decir imposible, seguir la reorganización y actividad interna de la Academia». Eta Agur-ek oraintsu (1971, urtarrila 30) galdetzen du ia Aita Villasantek zenbat euskaltzainen iritziak eskatu zuen hilabeteen izenen aukeratzea egiteko. Horrelako gauzen argitasunak ematen ibili beharrik ez legoke, eman ziren pausuak, eskatu ziren iritziak eta egin ziren txostenak gure agerkarian agertuko balira; denak ezin bada, eramandako prozeduraren laburpen bat bai gutxienez. Eta gaur herriari horrenbeste zor diogu, eta gauza hoiek Euskera-n dute bere toki hautatua. Hartzen diren erabakien arrazoiak, erabaki hortara heldu baino lehen eman diren pausoak, egin diren azterketak, eskatu diren iritziak ta abar gure errebistan azaldu behar lirake, nere ustez. Ikus dezala herriak ez gabiltzala gauzak arbitrarioki egiten. Argi bila gabiltza eta ez dugu argiaren bildurrik.

* * *

Nola ikusten dudan nik gure errebistaren antolamendu berria? Egia esan, ideia zehatz garbirik neronek ere ez daukat, baina guti gora behera hauxe esango nuke. Euskaltzaindia instituzio bat da. Instituzio honek ba du bere boletina edo organua, beste instituzioek duten bezala. Beraz, zuzendari beharrik ez du. Euskaltzaindiko buru eta buru-ordekoa izango dira beronen zuzendariak eskubide

osoz. Eta Idazkari nagusia aldizkariaren idazkaria ere izango da. Jaun hoiei bere karguagatik tokatzen zaie zeregin hau. Hortaz gainera, batzorde bat egongo da, eta hau bai izendatu egin behar da. Euskaltzainburugoko jaun hoiekin batean, batzorde honek erabaki beharko du zein gai, lan eta abar zenbaki bakoitzean agertuko den. Eta gero, ejekutibo lana, funtzionario lana, alegia (gaiak inprentara eramán, probak zuzendu edo zuzendu arazi), errebistaren zabaltzea, salmenta eta finanziaio kontuak, hori denori Idazkari ordezkoren eskuetan utzi. Bide honi lotzea eskatzen digu, nik uste, Euskaltzaindiaren gaurko egokerak.

Beraz, batzordea edo redakzio-kontseilua izendatu behar dugu. Batzorde honetan sartzen dira Euskaltzainburu eta buru ordekoa, eta Euskaltzaindikoko Idazkari nagusia. Hoiei bere karguagatik tokatzen zaie batzordeko izatea. Euskaltzainburua batzordeko buru bezala gainera, eta Idazkaria idazkari bezala. Hoietaz gainera beste lagun batzuk izendatu behar dira: hauen karguak, beste karguak bezala, bi urtetik bi urtera berri edo alda ditezkenak izango dira. Nik honako izen hauek proposatuko nituzke:

- Alfonso Irigoyen, «Euskera» argitaratze kontuan duen esperientziagatik.
- Aita Lino Akesolo, bibliografia eta kondaira eremuan duen jakitateagatik.
- Aita Joseba Intxausti, gazteen dinamismua gure batzordera ekar dezan amoreakgatik.
- Pierre Lafitte jauna, euskal eremu guztian inor ez bezala jakitatez jantzia dugun aldetik.
- Jose M.ª Satrustegi, «Fontes Linguae Vasconum» eta Euskera-ren artean bitarteko bezala izan dedin.
- Luis Mitxelena jauna, Linguistika gaietan beronen aholkua izan dezagun.

Eta hauetaz gainera edo hauen ordezkari beste inor sartu behar ote den, zeuek esan.

Ejekutibo lana, berriz, funtzionario lana, gorago esan dugun bezala, Lizundia jaunaren esku geldituko litzake, hau da, Idazkari ordearen eskuan.